

7 листів є, без сумніву, тільки частиною комплексу кореспонденції двох вчених між собою, але й вони дають непогане уявлення про характер їхніх взаємовідносин. З даного комплексу бачимо, що вчені високо цінували доробок один одного, були між собою в дружніх стосунках. Саме Кравченко замовляє у Грушевського і поширює в Житомирі його “Історію України-Руси”, а також видання НТШ, насамперед “Літературно-науковий вісник”. На сторінках останнього була видрукувана повість Кравченка “Над морем”, яку, до речі, сам Грушевський редагував і давав авторові цінні поради (дивись лист Грушевського до Кравченка від 18 (31) квітня 1908 р. з Флоренції; ІМФЕ, відділ рукописів, ф. 15-4, справа 264-н, арк. 181). Кравченко надсилав Грушевському для ознайомлення і публікації свої оповідання: “Конокради”, “Демко” та ін. Після буремних років національно-визвольних змагань листування обох вчених відновилося у 1924 р. з ініціативи Кравченка. Останній, зокрема, інформував Грушевського про етнографічні дослідження Волині. Грушевський просив Кравченка написати огляд наукового життя Житомирщини за 1914-1924 рр.

Таким чином, вищезгадані 7 листів проливають світло на деякі важливі сторінки наукового і культурного життя України першої чверті ХХ ст.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ДОБИ ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ ТА ОСНОВНІ ЕТАПИ ВІЙСЬКОВОГО БУДІВНИЦТВА

К. Гломозда (кафедра історії НаУКМА)

Особливий розділ воєнної історії — історія збройних сил — забезпечує наукову базу для вдосконалення структури й організаційних основ армії на засадах всебічного врахування позитивних і негативних аспектів набутого раніше досвіду. За сучасних умов особливо актуальним стає вивчення будівництва збройних сил під час Визвольних змагань 1917—1921 рр., оскільки це був єдиний у попередній історії України період, коли спроби створення регулярної армії на засадах, характерних для новітньої індустріальної доби, робилися на державному рівні. За попереднього розгляду теми можна виділити наступні етапи в українському військовому будівництві 1917—1921 рр., які характеризуються такими особливостями організаційних засад:

1) Квітень — листопад 1917 р. У цей час створені на громадських чи неофіційних засадах військові організації при Центральній Раді створювали умови для українізації певних частин і з'єднань на російському фронті I світової війни та виділення українців у окремі військові частини.

2) Листопад 1917 р. — січень 1918 р. Створено державні органи військового керівництва, які намагалися використати українізовані частини регулярної армії та добровольчі формування для оборони УНР проти зовнішньої агресії.

3) Січень 1918 — грудень 1918 р. Реорганізація добровольчих частин українського війська та здійснення заходів щодо розгортання регулярної армії на базі з'єднань російської армії колишніх Південно-Західного та Румунського фронтів. Створення кадрованих частин та підготовка до планових призовів на військову службу.

4) Грудень 1918 — травень 1919 р. Створення численних добровольчих формувань з низькими бойовими якостями, спроба запровадження в армії кошової і загінно-куреневої системи, що в умовах відновлення воєнних дій не сприяло успіхові.

5) Травень 1919 р. — квітень 1920 р. Докорінна реорганізація Дієвої Армії УНР, перехід до дивізійно-полкової системи.

6) З квітня 1920 р. до кінця Визвольних змагань. Перехід до дивізійно-куреневої системи. Зміни в організаційних засадах будівництва збройних сил супроводжувалися змінами в структурі вищих органів військового керівництва: Військового міністерства, Генерального штабу і його Головної управи, Головного штабу, Штабу Головного Отамана. На різних етапах військового будівництва створювалася відповідна система військових навчальних закладів, система забезпечення культурно-просвітницької роботи. Повсякчас, особливо на перших трьох етапах будівництва збройних сил УНР та Гетьманату, були актуальними питання про шляхи використання військових фахівців, про оптимальне співвідношення "свідомості" та "фаховості" як критеріїв кадрової політики. Вивчення досвіду даного історичного періоду необхідне для всебічного розвитку українських військових традицій, покликане сприяти успіхові сучасного будівництва Збройних Сил України.